

مقایسه کتابهای داستانی ویژه کودکان ۶ تا ۹ ساله

داستان نویسان ایرانی در دو سال
قبل و دو سال بعد از انقلاب

پایان نامه کارشناسی ارشد
دانشکده صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران
رشته تحقیق در علوم ارتباطات
استاد راهنما: عذرا خزائلی
نگارش: اعظم السادات آگاه
دی ماه ۱۳۶۲ - ۱۱۱ صفحه

روش تحقیق

روش تحقیق، تحلیل محتواست که پس از انجام مطالعاتی در مورد هماهنگی امکانات این روش با تحقیق مورد نظر، انتخاب شده است.

در روش تحلیل محتوا کوشش می‌شود توصیف‌هایی که در یک متن، برای خواننده یا شنونده وجود دارد، به طریق کمی و سیستماتیک مورد بررسی قرار گیرد. در واقع عملکرد روش تحلیل محتوا عبارت است از تبدیل کیفی محتوا در قالب کمی^(۱).

روش نمونه‌گیری

تعیین جامعه آماری مورد نظر

جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش، کتابهای داستانی ویژه کودکان سالهای اول دبستان

است که به وسیله نویسندگان ایرانی، در دو سال قبل و دو سال بعد از انقلاب نوشته شده‌اند؛ سال‌های ۵۵ و ۵۶ به عنوان دو سال قبل از انقلاب و سال‌های ۵۸ و ۵۹ به عنوان دو سال بعد از انقلاب.

جهت تهیه فهرست کتاب‌های کودکان در دوره‌های مورد نظر، پس از طی مراحل و دشواری‌های بسیار، سرانجام به شورای کتاب کودک مراجعه شد و فهرست کتاب‌های کودکان مناسب سنین اول دبستان (۶، ۷ و ۸ سالگی) اخذ گردید.

تخصیص این کتاب‌ها به گروه‌های سنی، براساس ضوابط شورای کتاب کودک انجام شده است، زیرا این کار اغلب به وسیله نویسندگان انجام نمی‌شود.

جامعه آماری مذکور، کتاب‌هایی را که در این سال‌ها تجدید چاپ شده‌اند، همچنین کتاب‌های ترجمه را در بر نمی‌گیرد. جامعه آماری متشکل از ۵۸ کتاب قبل از انقلاب و ۱۲۰ کتاب بعد از انقلاب است.

حجم نمونه و چگونگی انتخاب کتاب‌های نمونه

حجم نمونه براساس امکانات، شامل ۸ کتاب قبل و ۱۵ کتاب بعد از انقلاب انتخاب شده است. نمونه‌های مورد بررسی، به‌طور تصادفی منتظم، از بین جامعه آماری و به تفکیک قبل و بعد از انقلاب انتخاب شد. برای نمونه‌گیری، فهرست کتاب‌ها بدین ترتیب تهیه گردید: ابتدا کتاب‌های نویسندگانی که برای این دوره سنی فقط یک کتاب داشتند؛ به‌طور تصادفی فهرست شد. سپس کتاب‌های نویسندگانی که دو کتاب داشتند و به همین ترتیب، نویسندگانی که برای این دوره سنی ۳، ۴ و... کتاب داشتند، به‌طور تصادفی فهرست گردید. پس از فهرست کردن، با توجه به روش نمونه‌گیری منظم، از قسمت اول یک کتاب به‌طور تصادفی انتخاب شد و اولین نمونه به دست آمد. سپس با افزودن فاصله کتاب‌های نمونه مربوط به قبل از انقلاب به دست آمده، سایر نمونه‌ها نیز تعیین گردید. با این روش، از هر نویسنده‌ای که ۸ کتاب داشت، حتماً یک نمونه انتخاب شده است.

فهرست کتاب‌های نمونه بدین شرح است.

ردیف	نام کتاب	نام نویسنده	سال انتشار
۱	شیر خودخواه و خرگوش با هوش	بابا صالح	۱۳۵۵
۲	بچه آهوی شجاع	فرهاد کشوری	۱۳۵۵
۳	قصه دوستی	قدمعلی سرامی	۱۳۵۵
۴	کژال	مرتضی رضوان	۱۳۵۵
۵	قصه خروس	محمد رضا شریفی‌نیا	۱۳۵۶
۶	موش نترس	مجمع	۱۳۵۶
۷	قصه‌های داداشم	قدسی قاضی نور	۱۳۵۶
۸	غمهای کوچک مریم	محمد تیموری	۱۳۵۶

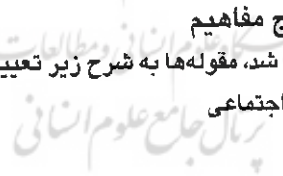
کتاب‌های نمونه مربوط به بعد از انقلاب

ردیف	نام کتاب	نام نویسنده	سال انتشار
۱	وقتی بچه‌ها انقلاب می‌کنند	حمید تدین	۱۳۵۸
۲	جمهوری دموکراتیک سازها	م. راما	۱۳۵۸
۳	مال خودم، مال ما	قدسی قاضی نور	۱۳۵۸
۴	آواز زندگی	منوچهر کریم‌زاده	۱۳۵۸
۵	تفرقه	*	۱۳۵۸
۶	طوطی	خسرو شهریاری	۱۳۵۸
۷	پری و زمین و باد	شعله اقبالی	۱۳۵۹
۸	گل‌سرخ و باد مونی	هوشنگ عاشورزاده	۱۳۵۹
۹	قورباغه سبزی	عبدالحی	۱۳۵۹
۱۰	پیروزی گربه‌ها	ع. میرزاییگی	۱۳۵۹
۱۱	داستان گل‌سرخ	محمود برآبادی	۱۳۵۹
۱۲	چشمه و سنگ	اکبر نعمتی	۱۳۵۹
۱۳	قصه قلعه	غلامرضا امامی	۱۳۵۹
۱۴	گندمک	مصطفی	۱۳۵۹
۱۵	حسینک در جنگل	واقی	۱۳۵۹

* یک قصه قدیمی؛ تنظیم متن از سازمان انتشارات کانون.

مطالعه کتاب‌ها و استخراج مفاهیم

پس از اینکه نمونه مطالعه شد، مقوله‌ها به شرح زیر تعیین گردید:

- الف - مقوله‌های سیاسی - اجتماعی
- ب - مقوله‌های اخلاقی
- ج - مقوله‌های عاطفی
- د - مقوله‌های عقلی
- ه - مقوله‌های مذهبی
- و - مقوله‌های اطلاعاتی

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

تجزیه و تحلیل اطلاعات به دو صورت انجام شده است:

۱. بر مبنای جداول فراوانی مقوله‌ها و براساس درصدگیری.
۲. بر مبنای تحلیل نظری زیر مقوله‌های هر مقوله اصلی و براساس درصدگیری.

تجزیه و تحلیل مقوله‌های اصلی
جدول تفکیک مفاهیم به مقولات اصلی

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح مفاهیم
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۹/۷	۱۹۴	۳۲/۲	۱۱۷	سیاسی - اجتماعی
۹/۵	۶۲	۶/۶	۲۴	اخلاقی
۲۷/۸	۱۸۱	۳۴/۲	۱۲۴	عاطفی
۱۵/۶	۱۰۲	۱۵/۴	۵۶	عقلی
۱/۴	۹	۰/۳	۱	مذهبی
۱۶	۱۰۴	۱۱/۳	۴۱	اطلاعاتی
۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰	۳۶۳	جمع

درصد فراوانی مقولات، در قبل و بعد از انقلاب، با یکدیگر تفاوت دارد. می‌بینیم که در مدت زمان مساوی (دو سال قبل و دو سال بعد از انقلاب) مفاهیم مطرح شده افزایش معنی‌داری یافته‌اند.

تجزیه و تحلیل زیرمقوله‌ها
الف - مفاهیم سیاسی - اجتماعی

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۹/۷	۱۹۴	۳۲/۲	۱۱۷	سیاسی - اجتماعی
۷۰/۳	۴۵۸	۶۷/۸	۲۴۶	سایر
۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰	۳۶۳	جمع

مشاهده می‌شود که مفاهیم سیاسی - اجتماعی، در دوره قبل و بعد از انقلاب، به‌طور یکسان مورد توجه قرار گرفته‌اند. علی‌رغم اینکه مقوله‌های سیاسی - اجتماعی در قبل و بعد از انقلاب از نقطه نظر کمیت به یک میزان مطرح شده است، ولی در چگونگی طرح این مقوله‌ها (کیفیت)، در این دو دوره اختلافاتی وجود دارد که به ترتیب مورد بررسی قرار می‌گیرد.

زیر مقوله‌های سیاسی - اجتماعی و فراوانی آنها

شرح	قبل از انقلاب		بعد از انقلاب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
اتحاد	۵	۲/۳	۳۹	۲۰/۱
مبارزه	۲۸	۲۳/۹	۲۵	۱۲/۸
آگاهی سیاسی	۲۳	۱۹/۷	۲۰	۱۰/۳
موقعیتهای سیاسی - اجتماعی (پیروزی و ناپودی دشمن - فرار از دست دشمن)	۱۱	۹/۳	۵	۲/۶
ظلم و ستم	۳	۲/۶	۱۱	۵/۷
آزادی	-	-	۸	۳/۱
کار در مقابل مزد	۸	۶/۸	-	-
انتقاد از حکومت	-	-	۷	۳/۶
فقر و محرومیت	۷	۶	-	-
همکاری و مشارکت	-	-	۶	۳/۱
تفرقه	-	-	۶	۳/۱
انقلاب، رهبرانقلاب، اهداف انقلاب	-	-	۶	۳/۱
فرهنگ سرمایه‌داری	۱	۰/۸	۶	۳/۱
ناآگاهی	۵	۴/۳	۵	۲/۶
مؤاخذة و مجازات	۳	۲/۳	۵	۲/۶
مسئولیت	۲	۳/۳	۵	۲/۶
عدالتخواهی، برابری و برادری	-	-	۲	۱/۱
تسلیم بودن	۳	۳/۳	۲	۱
استواری در عقیده	-	-	۲	۱
سایر موارد	۱۲	۱۲	۳۰	۱۵/۳
جمع	۱۱۷	۱۰۰	۱۹۳	۱۰۰

چنان که مشاهده می‌شود، مفهوم اتحاد در قبل از انقلاب ۴ درصد و بعد از انقلاب ۲۰ درصد از مفاهیم سیاسی - اجتماعی را به خود اختصاص داده است و این افزایش به سبب شرایط خاص پس از انقلاب و نیاز شدیدی که به وحدت احساس می‌شد رخ داده است.

مفهوم مبارزه، پس از انقلاب در مقایسه با قبل، به نصف کاهش یافته و آگاهی سیاسی از ۲۰ درصد در قبل از انقلاب، به ۱۰ درصد پس از انقلاب کاهش پیدا کرده است. علت عمده آن می‌تواند این باشد که در جریان انقلاب کودکان دوش به دوش بزرگترها مشارکت داشتند و بسیاری از این مسائل را به طور عینی تجربه کردند و در این راه سطح آگاهی سیاسی‌شان بسیار بالا رفته است. همین‌طور چنانچه در جدول دیده می‌شود، در قبل از انقلاب حتی یک مورد هم از آزادی، عدالتخواهی و برابری و برادری صحبت نشده بود و این به دلیل جو اختناق و سانسور حاکم بر جامعه بوده، ولی بعد از انقلاب، این مفاهیم جای خود را در کتاب‌ها باز یافته‌اند.

مفاهیم همکاری و مشارکت و تفرقه، هیچ‌یک در کتاب‌های قبل از انقلاب مطرح نشده‌اند، ولی بعد از انقلاب، هر دو به عنوان جنبه‌هایی مثبت و منفی از مسائل اجتماعی - سیاسی، به یک میزان مورد توجه قرار گرفته‌اند. انتقاد از حکومت، فرهنگ سرمایه‌داری و اظهار نظر در مورد رهبر انقلاب، انقلاب و اهداف آن از رهاوردهای انقلاب است که طبعاً در کتاب‌های کودکان قبل از انقلاب نمی‌توانست جایی داشته باشد. استواری در عقیده و تسلیم بودن نیز از مسائلی است که پس از انقلاب و برای القاء نوعی مبارز جویی به کودکان مطرح شده‌اند. این مسئله در کاهش مفهوم تسلیم بودن از ۳/۵ درصد به ۱ درصد نمایان است.

ب - مفاهیم اخلاقی

شرح	قبل از انقلاب		بعد از انقلاب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
اخلاقی	۲۴	۶/۴	۶۲	۹/۵
سایر	۳۳۹	۹۳/۴	۵۹۰	۹۰/۵
جمع	۳۶۳	۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰

مفاهیم اخلاقی، در قبل و بعد از انقلاب، به‌طور یکسان مورد توجه قرار گرفته‌اند. مفاهیم اخلاقی مسائلی هستند که به‌طور معمول، از مکانی به مکان دیگر و از زمانی به زمان دیگر، کمتر تغییر می‌کنند. زیرمقوله‌های اخلاقی و فراوانی آنها

شرح	قبل از انقلاب		بعد از انقلاب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
احترام گذاشتن به دیگران	۱	۴/۲	۱۳	۲۱
انسانیت	۵	۲۰/۸	۷	۱۱/۳
بی‌تربیتی	۴	۱۶/۷	۷	۱۱/۳
فریبکاری	۵	۲۰/۸	۷	۱۱/۳
قدردانی کردن	-	-	۶	۹/۷
مسئولیت اخلاقی	۶	۲۵	۳	۴/۸
قول دادن	۱	۴/۲	۴	۶/۴
وفاداری	-	-	۳	۴/۸
سایر موارد	۲	۸/۳	۱۲	۱۹/۴
جمع	۲۴	۱۰۰	۶۲	۱۰۰

آنچه با توجه به جدول به چشم می‌آید، افزایش چشمگیر مفهوم احترام گذاشتن به دیگران است که همبستگی بیشتر مردم با هم را نشان می‌دهد. مفاهیمی مانند قول دادن و وفاداری و قدردانی کردن که همبستگی‌های اجتماعی را افزایش می‌دهند نیز، افزونی داشته‌اند. ولی مفاهیم منفی فریبکاری و بی‌تربیتی، سیر نزولی داشته‌اند.

ج - مفاهیم عاطفی

شرح	قبل از انقلاب		بعد از انقلاب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
عاطفی	۱۲۴	۳۴/۲	۱۸۱	۲۷/۸
سایر	۲۳۹	۶۵/۸	۴۷۱	۷۲/۲
جمع	۳۶۳	۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰

چنان که مشهود است، مفاهیم عاطفی در کتاب‌های بعد از انقلاب کاهش یافته است. در مورد کاهش مفاهیم عاطفی، با کمی دقت درمی‌یابیم که بخشی از این امر، در رابطه با کاهش مفاهیم منفی و قسمتی در رابطه با کاهش مفاهیم مثبت است.

مهمترین تغییراتی که در این مفاهیم رخ داده است، بدین صورت است: غرور و خودخواهی از حدود ۲/۵ درصد به ۱۴/۵ درصد رسیده و بیشتر در رابطه با مسئله غرور و خودخواهی زورمندان است.

طرح مسئله امید از حدود ۸ درصد به ۹/۵ درصد افزایش یافته است که این افزایش، از جمله موارد مؤکد متخصصان ادبیات کودکان به شمار می‌رود.

از دیگر جنبه‌های مثبت تغییر در مفاهیم عاطفی، افزایش مسئله دوستی، محبت، مهربانی و دوست داشتن است که از ۲۱ درصد به ۲۷ درصد رسیده است. جمع‌گرایی (گریز از تنهایی) از دیگر جنبه‌های مثبت مسائل عاطفی است که از حدود ۲/۵ درصد به ۶/۵ درصد افزایش یافته است.

شادی، خوشحالی و ترس و نگرانی از جنبه‌های مثبت و منفی مسائل عاطفی هستند که تقریباً به یک میزان، پس از انقلاب کاهش یافته‌اند.

«به فکر دیگران بودن» از مفاهیمی است که از ۱۰/۵ درصد به ۵ درصد پس از انقلاب رسیده است؛ حال آنکه انتظار می‌رفت بعد از انقلاب چنین مسائلی بیشتر مورد تأکید قرار گیرد. «التماس» از مفاهیمی است که فراوانی آن در قبل ۶/۵ درصد بوده، ولی پس از انقلاب این مورد حتی یک بار هم دیده نشده است. این از جمله مفاهیم منفی است که از کتاب‌ها حذف گردیده است.

پرداختن به مفاهیمی مانند شجاعت، خوشبختی و فداکاری نیز پس از انقلاب کاهش یافته است.

تفکیک مفاهیم عاطفی و فراوانی آنها

ردیف	فراوانی	قبل از انقلاب		شرح
		درصد	فراوانی	
۱	۲	۲/۳	۳	غرور و خودخواهی
۲	۱۰	۸/۱	۱۰	امید و آرزو
۳	۲۶	۲۱	۲۶	دوستی و محبت و مهربانی و دوست داشتن
۴	۱۲	۹/۷	۱۲	غم و ناراحتی
۵	۳	۲/۳	۳	کریز از تنهایی (جمع‌گرایی)
۶	۱۳	۱۱/۳	۱۳	شادی و خوشحالی
۷	۱۳	۱۱/۳	۱۳	ترس و نگرانی
۸	۱۳	۱۰/۵	۱۳	به فکر دیگران بودن
۹	۸	۶/۵	۸	التماس
۱۰	۶	۳/۸	۶	شجاعت
۱۱	۳	۲/۳	۳	خوشبختی
۱۲	۶	۳/۸	۶	فداکاری
۱۳	-	-	-	ناامیدی
۱۴	۶	۳/۸	۶	سایر موارد
۱۵	۱۲۳	۱۰۰	۱۲۳	جمع

د - مفاهیم عقلی

شرح	قبل از انقلاب		بعد از انقلاب	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
عقلی	۵۶	۱۵/۴	۱۰۲	۱۵/۶
سایر	۳۰۷	۸۴/۶	۵۵۰	۸۴/۴
جمع	۳۶۳	۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰

همان‌طور در جدول منعکس است، مفاهیم عقلی، قبل و بعد از انقلاب به‌طور یکسان مورد توجه قرار گرفته‌اند. این گروه از مفاهیم، قبل و بعد از انقلاب کمترین درصد اختلاف را داشته‌اند.

تفکیک موضوعات عقلی و فراوانی هر یک

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۸/۶	۱۹	۲۸/۶	۱۶	شناخت و هوشیاری
۴/۹	۵	۷/۱	۴	فریب خوردن
۳۲/۴	۳۳	۲۶/۸	۱۵	کنجکاو و چرایی مسائل
۲۵/۵	۲۶	۱۴/۳	۸	چاره‌جویی کردن
۳/۹	۴	۱۰/۷	۶	تعجب کردن
۴/۹	۵	۳/۶	۲	واقعیت‌نگری
۹/۸	۱۰	۸/۹	۵	سایر موارد
۱۰۰	۱۰۲	۱۰۰	۵۶	جمع

در نحوه ارائه و چگونگی طرح مفاهیم نیز تغییراتی بدین شرح حاصل گردیده است: مفاهیمی چون هوشیاری و شناخت از حدود ۲۸/۵ درصد به ۱۸/۵ درصد، پس از انقلاب رسیده است. این کاهش، از طریق افزایش حس کنجکاو، چاره‌جویی و واقعیت‌نگری در کودکان جبران گشته است. مفاهیم تعجب کردن و فریب خوردن از جمله مفاهیمی هستند که پس از انقلاب در مقایسه با قبل، کاهش داشته‌اند.

ه- مفاهیم مذهبی

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱/۴	۹	۰/۳	۱	مذهبی
۸۸/۶	۶۴۳	۹۹/۷	۳۶۲	سایر
۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰	۳۶۳	جمع

چنان‌که از جدول برمی‌آید، مفاهیم مذهبی در کتاب‌های قبل و بعد از انقلاب، به‌طور یکسان مورد توجه قرار گرفته‌اند. مفاهیم مذهبی مطرح شده قبل از انقلاب ۰/۳ درصد و پس از انقلاب ۱/۴ درصد است و هیچ‌یک از آنها قابل توجه نیست. علی‌رغم اینکه مسائل مذهبی در جامعه متحول بعد از انقلاب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است، این امر تأثیر قابل ملاحظه‌ای در کتاب‌های داستان کودکان نداشته است. به‌طور کلی مفاهیم فرهنگی انقلاب، خیلی دیرتر از جنبه‌های اجرایی آن در ادبیات و هنر و تعلیم و تربیت منعکس شده‌اند. ناگفته نماند که برخی کتاب‌های مذهبی که در ردیف داستان نیستند، در این دوران به چاپ رسیده‌اند.

تفکیک موضوعات مذهبی و فراوانی هر یک

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۱/۱	۱	-	-	پاداش کار نیک را خدا می‌دهد
۴۴/۵	۴	-	-	پناه بردن به خدا
۲۲/۵	۲	-	-	شکر خدا را به جای آوردن
۱۱/۱	۱	۱۰۰	۱	رحم خداوند
۱۱/۱	۱	-	-	شهادت
۱۰۰	۹	۱۰۰	۱	جمع

و - مفاهیم اطلاعاتی

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		شرح
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۶	۱۰۴	۱۱/۳	۴۱	اطلاعاتی
۸۴	۵۴۸	۸۸/۷	۳۲۲	سایر
۱۰۰	۶۵۲	۱۰۰	۳۶۳	جمع

مفاهیم اطلاعاتی، بعد از انقلاب در مقایسه با قبل، بیشتر مطرح شده‌اند و توجه به آنها افزایش چشمگیری داشته است؛ حال آنکه بهتر بود ارائه چنین مفاهیمی در کتاب‌های علمی صورت گیرد و در کتاب‌های داستانی به سایر مفاهیم و تأکید روی آنها پرداخته شود. طاعات خردی

در نحوه و چگونگی ارائه اطلاعات در کتابها، تنها ذکر این نکته ضروری به نظر می‌رسد که شناخت طبیعت و جهان، در مقابل سایر موارد شناخت، افزایش چشمگیری دارد و علت این است که در بیان فضای داستان و زمان و مکان آن، داستان‌نویسان همیشه از این مفاهیم بهره می‌برند. به علاوه شناخت طبیعت نوعی پی بردن به عظمت الهی نیز هست.

ارائه اطلاعات هنری و معرفی مشاغل نیز از مواردی است که قبل از انقلاب، به آنها پرداخته نشده است، ولی پس از انقلاب، درصد قابل توجهی را به خود اختصاص داده‌اند.

بعد از انقلاب		قبل از انقلاب		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۴۷/۱	۲۹	۲۲	۹	تاریخ و طبیعت
۲/۸	۵	۹/۷	۳	تاریخ و ادبیات اجتماعی
۱/۹	۲	۲/۳	۱	تاریخ و فلسفه
۷/۷	۸	۲۲	۹	تاریخ و حیوانات
۳/۸	۳	۳/۹	۲	تاریخ و گیاهان
۶/۷	۷	-	-	تاریخ و صنعت هنری
۸/۷	۹	-	-	تاریخ و مسافرت
۲/۹	۳	۳/۹	۲	تاریخ و خصوصیات انسان
۱۶/۳	۱۷	۳۳/۱	۱۳	تاریخ عمومی منفرقه
۱۰۰	۱۰۳	۱۰۰	۲۱	جمع

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با بررسی کتاب‌های کودکان، چنین نقاب‌چی به دست آمد:

اول؛ تعداد کتاب‌های داستانی در دو سال بعد از انقلاب، نسبت به دو سال قبل از آن، تا بیش از دو برابر افزایش یافته است.

قبل از انقلاب ۴۵ نویسنده ۵۸ داستان برای کودکان این دوره سنی نوشته‌اند. از این میان ۳۶ نویسنده یک کتاب؛ ۷ نویسنده ۲ کتاب و یک نویسنده ۸ کتاب نوشته است.

بعد از انقلاب ۸۶ نویسنده ۱۲۰ کتاب داستان برای کودکان سنین اول دبستان نوشته‌اند که از این میان، ۶۵ نویسنده یک کتاب؛ ۱۴ نویسنده ۲ کتاب؛ ۴ نویسنده ۳ کتاب؛ ۲ نویسنده ۴ کتاب و یک نویسنده ۸ کتاب نوشته است.

آمار نشان می‌دهد بعد از انقلاب، نه تنها بر میزان انتشار کتاب داستان افزوده شده، بلکه تعداد نویسندگان کتاب کودک نیز تا دو برابر افزایش یافته است.

دوم؛ بیشتر کتاب‌های داستانی نمونه در قبل و بعد از انقلاب سمبلیک هستند و اغلب قهرمانان آنها چهره‌های غیرانسانی دارند؛ در قالب گل‌ها و حیوانات فرو رفته‌اند. این سمبل‌ها گاه به قدری پیچیده و گاه آن قدر ذهنی و انتزاعی‌اند که تنها خود نویسندگان از آنها سر درمی‌آورند.

نکته سوم این است که با توجه به ویژگی‌های کودکان گروه سنی اول دبستان، کتاب‌های داستان ویژه آنها باید چنین خصوصیتی داشته باشد:

۱. کوتاه باشد.
۲. قهرمان آن دچار زبونی نگردد.
۳. حس کنجکاو و دامنه شناخت کودک را توسعه دهد.
۴. اخبار وحشتناک یا صحنه‌های وحشتناک را به کودکان ارائه ندهد.
۵. از روابط جنسی صحبت نکند، زیرا ممکن است آنها را به انحراف بکشانند.
۶. همکاری را توصیف کند.

۷. به کودکان جرئت بدهد.

۸. محبت و دوستی و دلسوزی و عدالتخواهی را رواج دهد.

حال به این نکته می‌پردازیم که نویسندگان داستان‌های موردنظر - در جامعه آماری این تحقیق - چقدر به چنین ویژگی‌هایی توجه داشته‌اند.

- از نظر کوتاهی داستان‌ها، توجه به این امر، در جامعه آماری، مورد تأیید شورای کتاب کودک بوده است؛ زیرا این کتاب‌ها به این گروه سنی اختصاص یافته‌اند.

- در اغلب داستان‌ها، قهرمان، مرد و مردانه در حل مسائل زندگی می‌کوشد و با آن دست و پنجه نرم می‌کند و بر مشکلات فائق می‌آید و کمتر دیده می‌شود که قهرمان صورت تخیلی داشته باشد.

- مفاهیم عقلی، قبل و بعد از انقلاب، درصد مناسبی از کل مفاهیم را به خود اختصاص داده‌اند. این می‌تواند سهم کتاب را از نظر ارضاء حس کنجکاوی کودک و دامنه شناخت تأمین کند.

- عدم طرح اخبار و صحنه‌های وحشتناک و مسائل جنسی، قبل و بعد از انقلاب، مورد توجه قرار گرفته است.

- همکاری از مسائلی است که قبل از انقلاب مورد توجه نبوده است، ولی پس از انقلاب، جای خود را در کتاب‌ها یافته است.

- مسئله جرئت دادن به کودکان، قبل از انقلاب در قالب مبارزه‌جویی، و بعد از انقلاب در قالب مبارزه‌جویی و استواری در عقیده، مورد توجه قرار گرفته است.

- اشاعه مفاهیم محبت، دوستی، دلسوزی و عدالتخواهی در کودکان، قبل از انقلاب مورد توجه بوده است. این مفاهیم پس از انقلاب، افزایش چشمگیری داشته‌اند.

با نگاهی به جداول آماری می‌توان دریافت که میزان مفاهیم مطرح شده در کتاب‌های داستان بعد از انقلاب، بیشتر از قبل است و عمده‌ترین تغییرات در افزایش مفاهیم اطلاعاتی و کاهش مفاهیم عاطفی بوده است. سایر مسائل، تغییر زیادی را که در جامعه متحول بعد از انقلاب انتظار آن می‌رفته، نداشته است.

نکته مهم دیگری که باید بدان توجه داشت این است که چون کتاب برای کودک نوشته می‌شود، نویسندگان باید به میزان لغت‌دانی کودکان در این سن توجه داشته باشند و این امر امکان‌پذیر نیست، مگر با فراهم آمدن فرهنگ خاص کودکان. این شاید یکی از قدم‌هایی باشد که باید برای پرورش کودک برداشته شود.

تهیه و تنظیم: آرزو انواری